

VI. Sed quæres an moniales teneantur recitare officium divinum eodem modo, quo religiosi. Respondetur affirmative, quod constat ex eadem consuetudine, et declaratione pontificum, præsertim illa Clementis VIII, ubi pari modo loquitur de sororibus ordinis Prædicatorum. Et ratio est, quia habent idem fundamentum hujus obligationis, ac religiosi, quid ex vi professionis deputantur ad sequelam chori, et viget eadem consuetudo in illis, ac in religiosis. Nomine autem monialium intelligendæ sunt omnes, quæ sub voto solemnium vivunt in congregatione, et habent ex vi constitutionis, regulæ, professionis, vel consuetudinis assistentiam chori. Ita communiter omnes doctores citati.

VII. Secundo, quæritur an novitii, vel conversi teneantur ad officium divinum, vel saltem ad aliquas preces. Respondetur negative, novitii quidem, quia nondum sunt religiosi, quantum ad onus religionis, licet in aliquibus participant favorem religiosorum; conversi vero, quia non profitentur religionem, ut vacent divino cultui in laudibus divinis, sed in operibus laicalibus, et manualibus. Quibus etiam favet consuetudo non recitandi communiter acceptata. Tenebuntur tamen ad aliquas preces juxta tenorem, aut mandatum regulæ, aut constitutionum, quas profitentur.

VIII. Tertio, quæritur an si aliquis religiosus choro deputatus transferatur ad statum conversorum, vel ejiciatur a conventu ad sæculum, aut damnetur ad triremes, adhuc teneatur recitare. Respondetur in primo casu non teneri, quia talis mutatio tollit fundamentum unde oritur obligatio, scilicet professionem per modum deputationis ad chorum, et ad cultum divinum; idem enim operatur illa mutatio, ac is ab initio esset laicus, sicut e con-

tra laicus translatus ad statum clericorum tenetur recitare. Ita tenet Suarez, et Azorius. An vero hanc potestatem habeat prælatus inferior papa, prudenter dubitat Torres, neque enim facile dabitur casus, quo constet id factum a prælato inferiori, quamvis e contra translatio laicorum ad clericos sæpe fiat. Si tamen prælatus inferior id possit facere, non inde sequitur, quod possit eximere aliquem ab onere recitandi, sed solum quod possit auferre fundamentum unde nascitur illa obligatio. Sicut episcopus potest beneficiatum privare beneficio, et tunc ratione beneficii non tenebitur recitare; non tamen potest dispensare ut manente beneficio exoneretur ab onere recitandi. In secundo autem, et tertio casu, adhuc tenetur religiosus recitare per se loquendo, quia manet substantialiter religiosus, et professio sua non extinguitur, unde tenetur recitare, sicut tenetur substantialia vota servare, et in hoc conveniunt auctores citati, alias ex sua iniquitate reportarent commodum, et alleviationem. Sicut ergo manente aliquo in sacris, aut cum titulo beneficii, quantumcumque puniatur, tenetur recitare, sic ille, qui manet in professione religionis semel suscepta. Secus est si professio omnino extinguatur, sicut fit in aliquibus ejectis a societatis religione. Qui tamen actu versatur in triremibus, plerumque excusatur propter labores, si tamen ei tempus supersit, et habeat breviarium, tenetur recitare id quod potest, et in quo superest facultas.

IX. Ultimo, quæritur an religiosus dispensatus a papa, ut contrahat matrimonium, vel ut vivat perpetuo extra conventum, adhuc recitare teneatur. Respondetur in primo casu non teneri, ut bene probat Ledesma, quia talis dispensatio in religioso ad contrahendum in tantum

est valida, in quantum tollit ab illa persona statum religiosi, nam manente tali statu, omnes fatentur non posse cadere dispensationem, ut religiosus contrahat; hoc enim ad minus determinatur in capite Cum ad monasterium, de statu monachorum. Sublato autem statu religionis, tollitur obligatio recitandi, et cætera omnia, quæ in tali statu fundantur. Secus est si clericus in sacris dispensetur ad contrahendum matrimonium, ut advertit Azorius lib. I, cap. V. Hic enim non eo ipso liberatur a recitandis horis, eo quod non tollitur ab illo ordo sacer, et clericatus deputatus ad recitandum: unde nisi pontifex in hoc dispenset, ex vi prioris dispensationis non manet liber, quamvis justa detur causa, ut cum eo dispensetur propter occupationes rei familiaris, ratione cujus dicitur etiam clericus uxoratus ineptus ad beneficia ecclesiastica, quia non potest vacare Deo, in capite Quod a te, et capite Diversis, de clericis conjugatis. In secundo autem casu constat, adhuc religiosum teneri ad recitandum ex opposito fundamento, quia talis dispensatio non tollit professionem, quæ est fundamentum illius obligationis, neque ex eo quod pontifex dispenset in uno, scilicet quod vivat extra conventum, censetur in alio dispensare, scilicet, ut non recitet. Et ita sentiunt Ledesma, Torres, Suarez, quamvis oppositum immerito dicat Azorius loco citato, capite VI in fine, quando religiosus in perpetuum dispensatur ad manendum extra conventum.

ARTICULUS VI.

Utrum beneficiarii obligentur ad recitandas horas canonicas?

I. Apud omnes indubitatum est beneficiarios obligari sub mortali

ad recitandas horas; et solet ista obligatio probari ex capite Si quis presbyter xcn, dist. II, ubi dicitur: « Si quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus Ecclesiæ deputatus, in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi officium, tam matutinis, quam vespertinis horis non convenit, deponatur a clero » ubi per ly clericus Ecclesiæ deputatus communiter beneficiatos intelligunt interpretes, quos citat Azorius lib. X, cap. III. Cæterum adhuc dato hoc, non expresse habetur eo loco obligatio recitandi officium, sed tantum conveniendi ad ecclesiam illis horis in loco ubi ecclesia fuerit. Unde ergo probatur, quod extra illum locum adhuc privatim tenetur beneficiatus recitare? Similiter in capite Quod a te, et capite Diversis de clericis conjugatis dicitur clericum conjugatum esse spoliandum beneficio, eo quod divinis, et ecclesiasticis obsequiis vacare non valeat, ex quo tamen non colligitur evidenter ad recitandum teneri ex vi beneficii, sed solum teneri ad aliquod obsequium ecclesiasticum, cui inepti redduntur per conjugium. Quod autem ad hoc determinatum obsequium, scilicet recitandi horas, non inde colligitur, quia jus solum loquitur in genere de ecclesiastico obsequio, non in specie de isto, præsertim cum clerici orientales in sacris constituti permittantur manere in matrimonio ante contracto, ut dicitur in capite Cum olim, eodem titulo, et tamen officium recitant etiam uxorati.

II. Quare efficax probatio hujus obligationis reducit quasi ad pactum justitiæ simul cum declaratione Ecclesiæ, quæ declaravit sed are neficium propter obligationem talis officii, quod est recitare horas, quamvis oppositum sentiat Azorius lib. X, cap. IV in fine, insufficienti

tamen ratione. Nostra igitur sententia est communis canonistarum, et summistarum, ut ibidem fatetur, et declaratur sic: Nam beneficium datur propter officium, et tamquam stipendium pro aliqua actione faciendâ a beneficiato, ut constat ex capite Quia per ambitiosam de re-scriptis in sexto. Neque enim Ecclesia tribuit beneficiato redditus gratis, et per modum eleemosynæ, sed ut stipendium, quod debetur illi ut ministro; et consequenter ratione alicujus ministerii: omne autem stipendium quod datur alicui ministro, ut exerceat aliquam actionem obligat illum ex pacto justitiæ ad illam implendam: ergo si Ecclesia tribuit beneficiato ut ministro stipendium, et propter aliquod officium, seu actionem, ad illam tenebitur ex pacto justitiæ.

III. Sed quia sunt plures actiones, ad quas Ecclesia potest obligare beneficium, restat probare quod Ecclesiæ intentio sit illum obligare ad hanc determinatam actionem, quæ est recitare horas. Hoc autem et ex consuetudine antiqua constat, quæ sic semper intellecta, et practicata est, et ex declaratione Ecclesiæ facta in Concilio Lateranensi sub Leone X, sessione ix, cap. ix, ubi dicitur, quod habens beneficium si non recitaverit horas post sex menses ab obtento beneficio privetur illo, quia beneficium datur propter officium. Ergo declaravit Ecclesia quod officium, seu ministerium propter quod datur beneficium, est recitatio horarum, et postea Pius V, in bulla quæ incipit: Ex proximo, data anno 1572 confirmavit hanc constitutionem Concilii, et declaravit, quod ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum habuerit, grave peccatum admiserit. Igitur satis declaravit Ecclesia quod tribuit beneficium inponendo onus recitandi horas, tam-

quam officium, et actio propter quam dat tale stipendium. Tenetur ergo beneficiatus ex pacto justitiæ ratione stipendii accepti ad recitandas horas.

IV. Sed quæres utrum habens plura beneficia satisfaciatur recitando semel in die. Respondet Navarrus negative, sed quod tenetur tot officia dicere, quot habet beneficia. Opposita tamen sententia est communis, de qua videri potest Suarez lib. iv, c. xviii; Azorius lib. x, cap. iv; magister Torres de horis canonicis, controversia vi, cap. iv. Et quod magis est S. Thomas eam tenet expresse quodlibeto i, art. xiii. Est tamen valde difficile reddere hujus rei rationem, et in universali tradere aliquam regulam, qua possimus discernere quando satisfaciatur homo duplici præcepto, seu obligationi per unam tantum actionem, et quando non. Videmus enim, quo qui accipit duas capellanas, aut duplex stipendium justum pro sacrificio, non satisfaciatur dicendo tantum unam missam; et similiter cui injungitur pro pœnitentia ut audiat unum sacram, aut recitet psalmum, non satisfaciatur recitando, aut audiendo id quod alias tenebatur. E contra vero, si aliquis tenetur ex voto jejunare tali die, et ibi inciderit vigilia, satisfaciatur voto, et præcepto Ecclesiæ unico jejunio. Et similiter qui est in sacris, et simul religiosus unica recitatione satisfaciatur suæ obligationi. Unde ergo discernemus inter hos casus? Navarrus enim tuetur suam sententiam prioribus exemplis; sicut enim qui recipit duo stipendia pro duabus missis, ideo non satisfaciatur dicendo unam missam, quia recipit illam tamquam stipendium, sic cum beneficia se habeant ut stipendium propter beneficium, qui recepit duo beneficia, tenebitur ad duplex officium. Suarez vero, et alii posterioribus exemplis tuentur con-

trariam sententiam, nulli tamen reddunt rationem disparitatis, sed in summa id reducunt ad consuetudinem Ecclesiæ; ipse enim usus declarat, quo qui habet plura beneficia, satisfaciatur unico officio scientibus, et consentientibus prælatis.

V. Nihilominus tamen ne omnia ad consuetudinem revocemus, advertendum est, quod onus est obligatio quæ alicui personæ imponitur, duplici ratione potest imponi: uno modo ratione rei, seu actionis faciendæ primo et per se; alio modo, primo et per se ratione personæ, et temporis, ita quod obligatio ad hoc respiciat, quod illa persona maneat deputata ad aliquam actionem, vel aliquod tempus ei deputetur ad aliquid faciendum, verbi gratia, quando aliquis accipit obligationem dicendi duas missas, primo et per se obligatur ad exhibendam illam actionem, unde sive hoc faciat per se, sive per alium, satisfaciatur obligationi. E contra vero obligatio recitandi ratione ordinis sacri, et similiter residentia episcoporum est obligatio personalis, ut advertit Cajetanus 2-2, quæst. clxxxv, art. v, §. Ad secundum.

VI. Qui ergo primo modo obligatur ad aliquid faciendum, si habeat duplicem obligationem non satisfaciatur unica actione seu opere, quia quælibet obligatio est distinctum onus positum ratione istius actionis primo, et per se. Quando vero secundo modo concurrunt multiplex obligatio, unica actione potest satisfieri, quia illæ obligationes non sunt onera ad ipsam actionem primo, et per se, sed ut deputetur persona, vel tempus ad aliquam actionem faciendam. Unde in eadem persona, vel intra idem tempus illi plures tituli non exigunt distinctam actionem. Et hanc rationem insinuat D. Thomas loco citato: « Quod qui habet plures præbendas debet laudes

Deo quasi unus homo, » unde sufficit quod semel officium dicat, quia scilicet debet ut homo deputatus ad laudem Dei. Ude quantumcumque multiplicentur tituli, semper debet ut unus homo unice deputatus. Itaque recitatio officii est onus deputativum personæ, et temporis; personæ quidem, quia sicut homo constitutus in sacris obligatur ratione personæ ad laudandum Deum, quia deputatur ab Ecclesia ut minister cultus divini, ita beneficiatus accipit ab Ecclesia stipendium, ut simile onus subeat, ac illi qui sunt in sacris. Est etiam onus temporis, quia est occupatio totius diei, sicut jejunium est actus occupans totam diem. Qua ratione qui ex voto et præcepto Ecclesiæ jejunat, unico actu jejunandi satisfaciatur. Sicut ergo in uno die non est nisi unica hora, tertia, aut sexta, etc. Sic officium occupans tertiam, aut sextam, non debet multiplicari intra eundem diem.

VII. Nec obstat, quod ad hoc accipit stipendium. Quando enim stipendium datur ut persona sit deputata ad aliquid, et ex deputatione sequitur obligatio, potest satisfaciatur unica actione, et unico opere, etiam si plura sint stipendia, quia non additur nova deputatio, sicut accipiens stipendium a civitate ut doceat, aut curet ægrotos, etiam si a discipulis, aut ægrotis accipiat stipendia particularia, satisfaciatur unica actione curandi, aut docendi.

VIII. Ex quo solvitur fundamentum Navarri: in illis enim casibus obligatur homo ex duplici obligatione ad duo opera faciendâ, quia non est obligatio hominis deputativa, aut determinativa temporis ad aliquam actionem faciendam, sed obligatur primo, et per se propter ipsum opus, non propter deputationem personæ, aut temporis, et ideo accipiens plura stipendia ad dicendum missam,

vel orandum pro alio, tenetur plures orationes, vel missas dicere, aut curare ut alius dicat; accipiens vero plura stipendia ut persona sua sit deputata ad officium dicendum quolibet die sicut minister, unico officio intra illum diem dicto, satisfacit.

ARTICULUS VII.

Utrum beneficiarius sit obnoxius restitutioni si non recitet, et quomodo?

I. Supponendum est decretum Concilii Lateranensis sub Leone X, sess. ix, cap. ix, ubi præcipitur, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit cessante legitimo impedimento beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officii, et temporis: ubi non est admittendum quod dicit magister Soto, et impugnatur a Torre controversia ix, num. xxx, et a Suarez lib. iv, cap. xxix, num. iv, legendum esse in verbis Concilii: Si per sex menses ab obtento beneficio, etc. sed legendum esse: Post sex menses, quod etiam declaravit statutum Pii V, citato præcedenti articulo, ubi dicit: « Si post sex menses quod illud obtinuerit, etc. » Declarans autem pontifex quomodo intelligenda sit rata temporis secundum quam tenetur restituere, sic dicit: « Statuimus ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui vero matutinum tantum dimidium, qui cæteras omnes horas aliam dimidiam, qui harum singulas

sextam partem fructuum ejusdem diei amittat. »

II. Circa hæc autem decreta multiplex dubium occurrit. Primum, an qui de facto non recitet primis sex mensibus post obtentum beneficium, teneatur adhuc aliquam restitutionem facere. Videtur enim teneri, cum recipiat illis sex mensibus stipendium: ergo ex pacto justitiæ tenetur recitare, atque adeo restituere si non recitet, quia hoc sequitur ex natura rei, quia læditur pactum justitiæ. Nec potest dici cum Sylvestro verbo Clericus iv, quæst. xxiii, num. xvi, quod beneficium non datur solum propter officium recitandum, sed etiam propter alia officia, ut propter administrationes sacramentorum, et ideo si omittatur recitatio, remanent aliæ actiones, propter quas retineat fructus. Hoc inquam non valet; tum, quia non procedit hæc responsio de beneficiis simplicibus, quæ non dantur propter aliquam actionem circa populum, sed propter meram recitationem; tum, quia æque procedit ista ratio de primis sex mensibus, et de tempore post sex menses, et expresse pontifex obligat post sex menses ad restituendos fructus omnes: ergo ista solutio non valet: ac denique, quia ad summum probat non esse restituendos omnes fructus in beneficiis curatis propter solam omissionem recitandi, non vero probat nihil esse restituendum.

III. Ex alia vero parte videtur fieri condonatio ab Ecclesia pro primis sex mensibus. Declarat enim quod post sex menses, si non recitet, fructus non faciat suos: ergo supponit quod intra sex menses facit suos. Navarrus cap. xxi de oratione, num. lvi, censet non teneri beneficiatos restituere pro illis primis sex mensibus, esto peccant mortaliter non recitando, ut declaravit ibidem Pius V. Pro contraria parte citatur

Sotus lib. x de justitia et jure, quæst. v, art. vi, et Covarrurias lib. iii variarum, cap. xiii, num. x. Utamque sententiam ut probabilem tenet magister Torres controversia ix, num. xxxii, et sequentibus. At vero Suarez lib. iv, cap. xxix, novam excogitavit sententiam, videlicet, beneficium primis sex mensibus non recitantem teneri ad aliquam restitutionem, eam vero non est necessario faciendam in aliquibus bonis, seu fructibus temporalibus beneficii, sed posse fieri in bonis spiritualibus, quæ fuerunt ommissa, verbi gratia oratione.

IV. Hæc sententia Suarez videtur mihi parum conducens ad propositum. Nam talis beneficiatus vere, et in re facit fructus suos illis primis sex mensibus, sive ex indulgentia, et condonatione Ecclesiæ, sive ex alia causa, vel non facit. Si non facit fructus suos, tenetur illos restituere, utpote rem non suam, et non satisfacit restituendo solum bona spiritualia ut orationes, aut aliquid simile: si vero facit fructus suos, peccabit quidem non recitando propter declarationem pontificis. Cæterum non obligabitur aliquid restituere ex vi stipendii accepti ab Ecclesia, quia etsi non recitet, facit suum illud stipendium. Remoto autem stipendio, non tenetur ad aliquid spirituale restituendum; tum, quia id Ecclesia non exigit; tum, quia ille, qui est in sacris, non tenetur aliquid spirituale restituere, si omittat recitare aliqua die: ergo neque beneficiatus, quia quoad restitutionem spiritualem pari modo obligatur; tum denique, quia recitatio horarum est onus pro quocumque die; ergo transacto die non tenetur illud recitare nec aliquid loco illius, quia Ecclesia non obligat beneficiatum ut oret pro se quomodocumque, sed pro quocumque die tamquam onus illius diei, et ita si-

cut qui omittit audire sacrum in die festo non tenetur alio die audire missam, quia est onus illius diei tantum, sic et qui omittit recitare sive primis sex mensibus, sive post. De reliquis autem sententiis quælibet illarum est probabilis, et tute sequi potest dummodo intelligamus, quod si non tenetur restituere beneficiarius non recitans primis sex mensibus, id erit ex condonatione, et benignitate Ecclesiæ facta in illis decretis, non ex natura rei, nam secundum se tenebatur restituere ex vi pacti, et stipendii accepti, quod obligat ex justitia commutativa. De quo vide Suarez dicto capite xxix, num. vii, et sequentibus.

V. Secundum dubium est, an teneantur restituere hos fructus ante sententiam judicis, videtur enim non teneri ante, quia hæc lex est pœnalis, et sic non tenetur ad illam ante sententiam judicis, sicut pœna privationis beneficii, quæ imponitur in decreto Concilii non obligat ante sententiam judicis. De hac re ante Concilium Lateranense fuerunt contrariæ opiniones. Quidam enim existimabant teneri beneficiarium ex pacto justitiæ ad recitandum, et consequenter restituere debere si non recitaret: alii existimabant solum præcepto Ecclesiæ ad id teneri, atque adeo non obligari ex vi justitiæ ad restituendum, sed solum restitutionem fructuum accipiendam esse ut pœnalem, id est, ut pœnam impositam transgredienti illud præceptum, non ut debitam ex violatione pacti justitiæ. Quam sententiam ut veriore tuetur Azorius lib. x, cap. xiv. Addit tamen, quod post Concilium Lateranense, et decretum Pii V, verior est sententia eorum, qui dicunt teneri in foro conscientiæ statim restituere, licet alii oppositum dicant etiam post tale decretum.

VI. Nihilominus tamen nullam